

Sygn. akt I ACa 292/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 września 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Bożena Oworuszko
Sędzia:	SA Jolanta Terlecka
Sędzia:	SA Walentyna Łukomska-Drzymala (spr.)
Protokolant	st.sekr.sądowy Dorota Kabala

po rozpoznaniu w dniu 5 września 2013 r. w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa J. O. i S. O.

przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w L.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 28 lutego 2013 r., sygn. akt I C 977/12

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że zasądzoną w nim kwotę 1.082,90 zł podwyższa do kwoty 64.355,35 (sześćdziesiąt cztery tysiące trzysta pięćdziesiąt pięć 35/100) złotych oraz w punkcie III w ten sposób, że znosi wzajemnie pomiędzy stronami koszty procesu;

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. znosi wzajemnie pomiędzy stronami koszty postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 292/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 lutego 2013 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zasądził od pozwanej Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w L. solidarnie na rzecz powodów J. O. i S. O. kwotę 1.082,90 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 19 października 2012 r. do dnia zapłaty

(pkt I), oddalił powództwo w dalej idącym zakresie (pkt II) oraz zasądził solidarnie od powodów na rzecz pozwanej Spółdzielni kwotę 7.217 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy wskazał na następujące ustalenia i motywy swego rozstrzygnięcia:

W dniu 28 września 2007 roku pozwana Spółdzielnia sprzedała na rzecz powodów J. O. i S. O. prawo użytkowania wieczystego działki nr (...) o powierzchni 1.189 m⁽²⁾, położonej w L. – R. obręb R. W. wraz z prawem własności budynku znajdującego się na działce za cenę brutto 434.351 zł. W (...) umowy Spółdzielnia ustanowiła nieodpłatnie na prawie użytkowania wieczystego działki nr (...) służebność drogi koniecznej na rzecz kaźdoczesnego użytkownika wieczystego albo właściciela działki nr (...). Cenę za prawo wieczystego użytkowania i własność budynku w kwocie 434.351zł powodowie uiścili przed zawarciem umowy tj. w dniu 29 sierpnia 2007 roku.

Powodowie J. O. i S. O. powzięli wątpliwość co do istnienia odpowiedniego dojazdu do działki nr (...) i pismem z dnia 23 lutego 2009 roku wystąpili do Urzędu Miasta L. Wydziału Architektury, Budownictwa i Urbanistyki o zajęcie stanowiska w tej sprawie. W odpowiedzi uzyskali informację, że obsługa komunikacyjna działki nr (...) możliwa jest przez wewnętrzny układ komunikacyjny znajdujący się na terenie działki nr (...). W związku z powyższym w piśmie z dnia 2 marca 2009 roku powód zwrócił się do pozwanej Spółdzielni o unieważnienie aktu notarialnego z dnia 28 września 2007 roku oraz o uzyskanie w rozliczeniu innej działki przeznaczonej pod usługi. Następnie pismem z dnia 17 grudnia 2009 roku poinformował pozwaną, że umowa z dnia 28 września 2007 roku jest nieważna, wobec czego powodowie domagają się zwrotu zapłaconej ceny z odsetkami.

W akcie notarialnym z dnia 17 lutego 2010 roku powodowie J. O. i S. O. uchylili się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego w dniu 28 września 2007 roku, w akcie notarialnym Rep A (...) – w umowie sprzedaży, na mocy której nabyli od pozwanej Spółdzielni przedmiotową nieruchomości za cenę brutto 434.351 zł z powodu błędu co treści czynności prawnej. Oświadczenie wpłynęło do pozwanej w dniu 18 lutego 2010 roku.

W dniu 18 marca 2010 roku S. O. i J. O. wnieśli do Sądu Okręgowego w Lublinie pozew, w którym domagali się zasądzenia na swoją rzecz od pozwanej Spółdzielni kwoty 434.351 zł tytułem nienależnie pobranego świadczenia. Wyrokiem z dnia 18 lutego 2011 roku Sąd Okręgowy oddalił powództwo. Na skutek apelacji powodów Sąd Apelacyjny w Lublinie, wyrokiem z dnia 8 czerwca 2011 roku zmienił powyższy wyrok, w ten sposób, że zasądził od pozwanej Spółdzielni na rzecz powodów J. O.

i S. O. kwotę 434.351 złotych oraz koszty procesu za II instancję. W uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny podniósł, że powodowie działali pod wpływem istotnego błędu co do treści czynności prawnej. Sąd Apelacyjny wskazał, że konsekwencją uznania, że powodowie uchylili się skutecznie od skutków prawnych swego oświadczenia woli złożonego pozwanej w umowie z dnia 28 września 2007 roku jest uwzględnienie powództwa na podstawie art. 410 kc. Zapłata ceny w kwocie 434.351zł stała się świadczeniem nienależnym z uwagi na odpadnięcie podstawy świadczenia. Sąd Apelacyjny wskazał również, że nie było podstaw do uznania bezwzględnej nieważności umowy z dnia 28 września 2007 roku.

W dniu 17 czerwca 2011 roku na koncie bankowym powoda został zaksięgowany przelew od Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w L. na kwotę 492.221 zł, na którą składała się kwota 434.351 zł zasądzona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Lublinie.

Przedsądowym wezwaniem do zapłaty, które wpłynęło do pozwanej Spółdzielni w dniu 19 lipca 2011 roku powodowie wezwali pozwaną Spółdzielnię do zapłaty kwoty 205.834,77zł, stanowiącej odsetki ustawowe od kwoty 434.351 zł za okres od 30 sierpnia 2007 roku do dnia 15 czerwca 2011 roku, w terminie 14 dni od otrzymania wezwania. W tej samej dacie powodowie złożyli do Sądu Rejonowego L. Z.w L. wniosek o zawezwanie do próby ugodowej, ale do zawarcia ugody nie doszło.

Powyższy stan faktyczny nie był sporny pomiędzy stronami i został ustalony w oparciu o powołane w uzasadnieniu dowody z dokumentów oraz zeznania powoda.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że powództwo wniesione przez J. O. i S. O. zasługuje na uwzględnienie w niewielkiej części. Powodowie domagali się zasądzenia kwoty 205.834,77 zł stanowiącej odsetki ustawowe za okres od dnia 29 sierpnia 2007 roku do dnia 15 czerwca 2011 roku wyliczone od kwoty 434.351 zł zasądzonej jako zwrot świadczenia nienależnego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 8 czerwca 2011 roku. Ustalając w jakiej dacie świadczenie nienależne winno być spełnione Sąd Okręgowy stwierdził, iż przepis art. 410 kc nie wskazuje wprost terminu w jakim świadczenie nienależne winno zostać spełnione. Dlatego konieczne jest odwołanie się do ogólnego przepisu art. 455 kc, stanowiącego, że jeśli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, to świadczenie winno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do jego wykonania. Termin „niezwłocznie” nie oznacza „natychmiast”. W ocenie sądu pierwszej instancji świadczenie staje się nienależne po pewnym odpadnięciu podstawy świadczenia. W powołanym orzeczeniu Sąd Apelacyjny uznał, że umowa zawarta pomiędzy stronami nie była bezwzględnie nieważna. Pozwany natomiast miał prawo do własnej oceny czy powodowie skutecznie uchylili się od skutków oświadczenia woli z powołaniem się na błąd. Dopiero wyrok Sądu Apelacyjnego stanowił pewną podstawę do przyjęcia, że świadczenie powodów stało się świadczeniem nienależnym, albowiem nastąpiło skutecznie uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli. W ocenie Sądu Okręgowego pozwana Spółdzielnia pozostawała w opóźnieniu od dnia następnego po dniu uprawomocnienia się wyroku Sądu Apelacyjnego

w Lublinie z dnia 8 czerwca 2011 roku zasądającego na rzecz powodów tę sumę. Zatem, w przedmiotowej sprawie, dopiero od dnia następnego po uprawomocnieniu się wyroku przysługiwało powodom roszczenie o zasądzenie odsetek ustawowych od nienależnego świadczenia. Odsetki za opóźnienie są świadczeniem ubocznym (akcesoryjnym), ponieważ warunkiem powstania uprawnienia do odsetek jest istnienie i wymagalność długu pieniężnego. Roszczenie staje się wymagalne, kiedy wierzyciel może skutecznie żądać od dłużnika zadośćuczynienia jego roszczeniu. Jest to stan, w którym wierzyciel ma prawną możliwość żądania zaspokojenia przysługującej mu wierzytelności.

Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do uznania, że roszczenie powodów o zasądzenie odsetek ustawowych od nienależnego świadczenia stało się wymagalne przed uprawomocnieniem się wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 8 czerwca 2011 roku. Wobec tego Sąd nie podzielił sprzecznych ze sobą zarzutów pozwanej zawartych w sprzeciwie od nakazu zapłaty odnośnie momentu, w którym świadczenie stało się nienależne

i wymagalne. W ocenie Sądu Okręgowego nie można też uznać, że już

w momencie złożenia przez powodów w dniu 17 lutego 2010 roku jednostronnego oświadczenia woli o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu w akcie notarialnym z dnia 28 września 2007 roku świadczenie nienależne stało się wymagalne i od tej daty pozwana pozostaje w opóźnieniu. W przedmiotowej sprawie dopiero prawomocne rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego odnośnie świadczenia nienależnego spowodowało, że stało się ono pewne. Pozwana Spółdzielnia miała prawo do odmiennej oceny skutku złożonego przez powodów oświadczenia woli o uchyleniu się od skutków złożonego oświadczenia woli. Pozwana nie mogła wiedzieć wcześniej, że świadczenie jest nienależne tym bardziej, że powództwo wniesione przez powodów w sprawie o sygnaturze akt I C 203/10 o zwrot kwoty 434.351 zł tytułem nienależnego świadczenia zostało wyrokiem sądu I instancji oddalone. Dopiero Sąd II instancji ustalił, że uiszczona kwota stanowi świadczenie nienależne i zasądził jej zwrot na rzecz powodów. Sąd Okręgowy powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia

8 grudnia 2006 roku, w sprawie o sygnaturze akt V CSK 229/06 (LEX nr 359457) stwierdzający, że roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego na skutek odpadnięcia podstawy prawnej po jego wykonaniu staje się wymagalne z dniem odpadnięcia podstawy prawnej świadczenia. Tym dniem jest dzień prawomocnego rozstrzygnięcia odnośnie do tego świadczenia. Dlatego za niezasadne Sąd Okręgowy uznał stanowisko powodów, że odsetki ustawowe od kwoty 434.351 zł należą się im od dnia 29 sierpnia 2007 r.

Sąd Okręgowy nie znalazł również podstaw, aby podzielić stanowisko pozwanej Spółdzielni, że wniesienie powództwa w sprawie I C 203/10

o zasądzenie świadczenia nienależnego bez żądania odsetek ustawowych stanowi dorozumiane zrzeczenie się odsetek. Wobec podniesionego zarzutu przedawnienia Sąd Okręgowy wskazał, że zarzut przedawnienia podniesiony przez pozwaną, iż roszczenie uległo przedawnieniu do dnia 30 sierpnia 2010 roku, jest niezasadny w części. Termin przedawnienia dla roszczeń

o świadczenia okresowe, do których zaliczane są odsetki, wynosi 3 lata (art. 118 kc). Bieg terminu przedawnienia w niniejszej sprawie został przerwany na skutek zawezwania do próby ugodowej 19 lipca 2011 roku. Zatem żądanie odsetek ustawowych za okres od 29 sierpnia 2007 roku do 18 lipca 2008 roku uległo przedawnieniu. Wniesienie pozwu w dniu 18 marca 2010 roku w sprawie oznaczonej sygnaturą akt I C 203/10 nie przerwało biegu przedawnienia, ponieważ powództwo nie dotyczyło żądania odsetek ustawowych od nienależnego świadczenia. Natomiast wniosek o zawezwanie do próby ugodowej z dnia 26 sierpnia 2010 roku (k.62), w ocenie Sądu Okręgowego, nie mógł stanowić dowodu, że faktycznie takie zawezwanie miało miejsce. W aktach sprawy nie ma dowodu wpływu tego wniosku do sądu rejonowego czy też dowodu doręczenia go pozwanej.

Reasumując: pozwana Spółdzielnia pozostawała w opóźnieniu

w zapłacie kwoty 434.351 zł od dnia następnego po uprawomocnieniu się wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie (od dnia 9 czerwca 2011 roku) do dnia zapłaty tj. do 17 czerwca 2011 roku. Zatem powództwo jest zasadne w części tj. tylko odnośnie żądania odsetek ustawowych za okres od dnia 9 czerwca 2011 roku do dnia 15 czerwca 2011 roku stosownie do treści art. 481 § 1

i § 2 zd. 1 kc. Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy wyliczył odsetki ustawowe za okres od dnia 9 czerwca 2011 roku do dnia 15 czerwca 2011 roku od kwoty 434.351 zł przy pomocy kalkulatora odsetek ustawowych znajdującego się w Systemie Informacji Prawnej Lex na kwotę 1.082,90 zł.

Na mocy art. 482 § 1 kc od tej kwoty zasądzono odsetki od dnia wniesienia pozwu tj. od dnia 19 października 2012 roku. Powództwo ponad zasądzoną kwotę zostało oddalone jako niezasadne.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu uzasadnia treść art. 98 § 1 kpc.

Apelację od powyższego wyroku w części oddalającej powództwo oraz orzekającej o kosztach procesu złożyli powodowie zarzucając:

1. naruszenie prawa materialnego tj. art. 410 § 2 kc w zw. z art. 88 § 1 kc poprzez przyjęcie, że wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia

8 czerwca 2011 r. stanowił podstawę do przyjęcia, że świadczenie powodów stało się nienależne, w sytuacji gdy świadczenie powodów było nienależne, gdyż czynność prawna, w wyniku której zapłacili na rzecz pozwanej kwotę 434.351 zł była nieważna, wskutek skutecznego uchylecia się przez powodów od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu;

2. naruszenie prawa materialnego tj. art. 481 § 1 kc w zw. z art. 410 § 2 kc poprzez przyjęcie, że pozwana była w opóźnieniu ze zwrotem na rzecz powodów nienależnego świadczenia dopiero od dnia następnego po dniu uprawomocnieniu się wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie

z dnia 8 czerwca 2011 r, w sytuacji, gdy pozwana była w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia od dnia następnego po uiszczeniu w/w świadczenia tj. od dnia 30 sierpnia 2007 r.;

3. naruszenie prawa materialnego tj. art. 455 kc w zw. z art. 410 § 2 kc poprzez jego niezastosowanie, w sytuacji gdy powodowie wzywali pozwaną do dobrowolnego spełnienia świadczenia dnia 2 marca 2009 roku oraz dnia 17 grudnia 2009 roku;

4. brak wszechstronnej oceny zgromadzonego materiału dowodowego

i przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów poprzez pominięcie rozważań dowodów w postaci wezwania skierowanego do pozwanej

z dnia 2 marca 2009 r. oraz z dnia 17 grudnia 2009 r., a także zeznań powoda, a w konsekwencji wyprowadzenie przez sąd I instancji wniosków nie układających się w logiczną całość zgodną

z doświadczeniem życiowym, pomijając dowody z dokumentów stanowiących wezwanie dłużnika do spełnienia świadczenia;

5. naruszenie prawa materialnego tj. art. 328 § 2 kpc poprzez brak wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku oraz przywołanie orzeczenia Sądu Najwyższego dotyczącego zasadniczo odmiennego stanu faktycznego i prawnego, na poparcie własnego orzeczenia;

6. wydanie wyroku krzywdzącego powodów i naruszającego zasady współżycia społecznego, przede wszystkim zasadę uczciwości oraz powszechnie rozumianej sprawiedliwości.

Wskazując na przedstawione zarzuty skarżący wnosili o zmianę wyroku poprzez zasądzenie od pozwanej na rzecz powodów kwoty 204.751,87 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 19 października 2012 r. oraz kosztów procesu według norm przepisanych za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powodów zasługuje częściowo na uwzględnienie, jakkolwiek nie wszystkie jej zarzuty należy uznać za uzasadnione.

Za chybiony należy uznać zarzut naruszenia art. 328 § 2 kpc. Obraza art. 328 § 2 kpc może być skutecznym zarzutem apelacji tylko wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie posiada wszystkich koniecznych elementów, bądź zawiera tak kardynalne braki, które uniemożliwiają kontrolę instancyjną. Jak stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 lutego 2001 r. naruszenie przepisu, określającego wymagania, jakim winno odpowiadać uzasadnienie wyroku sądu (art. 328 § 2 kpc), może być ocenione jako mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy w sytuacjach tylko wyjątkowych, do których zaliczyć można takie, w których braki w zakresie poczynionych ustaleń faktycznych i oceny prawnej są tak znaczne, że sfera motywacyjna orzeczenia pozostaje nieujawniona bądź ujawniona w sposób uniemożliwiający poddanie jej ocenie instancyjnej (sygn. akt V CKN 606/00, Lex nr 53116). Sytuacja taka w sprawie nie zachodzi. Treść uzasadnienia pozwala na odczytanie sfery motywacyjnej orzeczenia i poddanie go kontroli instancyjnej. Uzasadnienie wyroku sądu pierwszej instancji zawiera wszystkie elementy konstrukcyjne wymagane w omawianym przepisie. Podnieść też należy, iż przepis art. 328 § 2 kpc nie stanowi właściwej płaszczyzny do krytyki trafności przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku ustaleń faktycznych ani ich oceny prawnej (por. wyrok SN z dnia 20 lutego 2008 r., sygn. II CSK 449/07, Lex nr 442515). Brak akceptacji poglądów sądu pierwszej instancji czy ich krytyczna ocena nie jest argumentem uzasadniającym zarzut naruszenia omawianego przepisu.

Nie można też podzielić zarzutu braku wszechstronnej oceny zgromadzonego materiału dowodowego i przekroczenia zasady swobodnej oceny dowodów. Wbrew twierdzeniom apelacji Sąd Okręgowy nie pominął żadnych dowodów, które mają wpływ na ustalenie podstawy faktycznej wyroku. Podkreślić bowiem należy, iż okoliczności stanu faktycznego sprawy były pomiędzy stronami bezsporne. Nie było kwestionowane, że świadczenie powodów dokonane na rzecz pozwanej Spółdzielni było nienależne. Spór dotyczył jedynie określenia daty, w której powinien nastąpić zwrot tego świadczenia powodom. Ustalając stan faktyczny sprawy Sąd Okręgowy przedstawił całość wynikających z dokumentów oraz zeznań powoda czynności podejmowanych przez strony w związku z przedmiotem sporu, nie pomijając także dokumentów wskazanych w apelacji. W zakresie tak ustaleń faktycznych jak i oceny dowodów Sąd Okręgowy nie dopuścił się żadnych uchybień. Twierdzenia o braku wszechstronnej oceny dowodów oraz braku logiczności w ustaleniach sądu są całkowicie nieuprawnione. Podnieść przy tym należy, iż aby skutecznie zarzucić przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów czyli naruszenie art. 233 § 1 kpc skarżący powinien wskazać, jaki konkretnie dowód mający istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy sąd uznał za wiarygodny i mający moc dowodową albo za niewiarygodny

i niemający mocy dowodowej, i w czym przy tej ocenie przejawia się naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów (por. wyrok SN z 18.01.2002 r. sygn. I CKN 132/01, Lex nr 53144). Apelacja tak skonstruowanych zarzutów nie przedstawia. Czym innym natomiast jest ocena prawna dokonanych ustaleń w ramach dochodzonych roszczeń. Prawdliwość takiej oceny prawnej podlega kontroli w ramach zarzutu naruszenia prawa materialnego. Z treści

uzasadnienia apelacji wynika, iż skarżący ma tego świadomość. Mimo tego jednak podniósł także zarzut wadliwej oceny dowodów, który z przedstawionych przyczyn należało uznać za chybiony i nieuzasadniony.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny uznał, iż ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji są prawidłowe i stanowiły właściwą podstawę orzekania, a dotyczące tego aspektu zarzuty nie zasługiwały na uwzględnienie.

Natomiast za uzasadnione częściowo należy uznać zarzuty dotyczące naruszenia przepisów prawa materialnego.

Podnieść należy, iż w sprawie nie było kwestionowane, że świadczenie dokonane przez powodów na rzecz pozwanej Spółdzielni należy ocenić jako świadczenie nienależne, podlegające zwrotowi na rzecz powodów. Świadczenie to stało się nienależne od momentu uchylenia się przez powodów od oświadczenia woli o zakupie nieruchomości złożonego pod wpływem błędu – czego nie kwestionowała pozwana Spółdzielnia w sprzeciwie od nakazu zapłaty /k. 78/. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy stanął jednak na stanowisku, że spełnione świadczenie było nienależne, ale podstawę do takiej oceny świadczenia, czyli przyjęcia, że jest ono nienależne może stanowić dopiero wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia

8 czerwca 2011 roku. Pogląd ten należy uznać za wadliwy. Dlatego zarzut naruszenia art. 410 § 2 kc w zw. z art. 88 § 1 kc w zakresie w jakim dotyczy przyjętej przez sąd podstawy wskazującej na nienależny charakter świadczenia należy uznać za zasadny. W okolicznościach sprawy nie może budzić wątpliwości, że spełnione w wyniku zawarcia umowy sprzedaży świadczenie stało się nienależne z przyczyny określonej w art. 410 § 2 kc, który wskazuje, że świadczenie jest nienależne m.in. jeżeli podstawa świadczenia odpadła. Podstawa świadczenia odpadła, gdy złożone przez powodów oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu dotarło do adresata czyli pozwanej Spółdzielni (art. 84 § 1 kc w zw. z art. 88 kc i art. 61 § 1 kc). Miało to miejsce w dniu 18 lutego 2010 r. /k.21/. Należy zatem podzielić stanowisko skarżącego, że świadczenie stało się nienależne na skutek złożenia w/w oświadczenia a nie w wyniku uzyskania prawomocnego wyroku zasądającego zwrot nienależnego świadczenia. Trafnie bowiem podnosi skarżący, że wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 8 czerwca 2011 r. ma charakter deklaratoryjny, a nie konstytutywny. Skuteczność oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu zależy od dotarcia tego oświadczenia do adresata i istnienia błędu w rozumieniu art. 84 kc. Możliwość skorzystania z uprawnienia do uchylenia się od skutków prawnych wadliwego oświadczenia zależy wyłącznie od decyzji składającego to oświadczenie, druga strona nie może przeszkodzić powstaniu skutków uchylenia, ani też zapobiec unieważnieniu czynności prawnej. Jeżeli jednak druga strona trwa przy stanowisku, że uchylenie się jest bezpodstawne, wówczas możliwe jest rozstrzygnięcie przez sąd, czy było ono uzasadnione. Rozstrzygnięcie sądu ma charakter deklaracyjny i może nastąpić zarówno w oddzielnym postępowaniu (w sprawie o stwierdzenie nieważności czynności prawnej w wyniku uchylenia się od skutków oświadczenia woli), jak i w każdym postępowaniu, w którym skuteczność oświadczenia woli ma znaczenie dla rozstrzygnięcia

o zgłoszonym w nim żądaniu (orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia

3 września 1945 r., IC 241/45, OSN 1945-46, poz. 3 i z dnia 29 września 1948 r., Wa C 157/48, OSN 1949, poz. 42 oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia

6 marca 1967 r., III CZP 7/67, OSNC 1967, nr 10, p. 171, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2005 r. sygn. III CK 48/05, Lex nr 191867). Uprawnienie do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia woli w wypadku błędu ma charakter prawa podmiotowego kształtującego. Wykonanie go definitywnie kształtuje stosunki prawne między stronami, doprowadzając do unieważnienia czynności prawnej ex tunc, od początku. Mając powyższe na uwadze za bezzasadny należy uznać pogląd Sądu Okręgowego, iż oświadczenie powodów o uchyleniu się od skutków oświadczenia woli wywołało skutki prawne co do obowiązku zwrotu nienależnego świadczenia dopiero po prawomocnym potwierdzeniu przez Sąd Apelacyjny skuteczności złożonego oświadczenia. Nie można bowiem mówić, że oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu nie potwierdzone prawomocnym wyrokiem nie stanowi jeszcze pewnej podstawy do żądania zwrotu spełnionego świadczenia. Skoro, jak wyżej wskazano oświadczenie takie ma charakter prawa podmiotowego kształtującego i jego wykonanie definitywnie kształtuje stosunki pomiędzy stronami, to na skutek złożenia takiego oświadczenia drugiej stronie, nie wymagającego sądowego potwierdzenia, odpadła podstawa świadczenia i stało się ono nienależne. W

momencie dojścia oświadczenia do pozwanej Spółdzielni powstaje sytuacja pewnego, ostatecznego i trwałego a nie przejściowego odpadnięcia podstawy prawnej świadczenia. Czym innym jest kwestia obrony odbiorcy świadczenia przed obowiązkiem zwrotu. Kwestionowanie obowiązku zwrotu świadczenia, wywołujące choćby konieczność sądowego dochodzenia roszczenia, nie ma wpływu na ustalenie zarówno okoliczności skutkującej odpadnięciem podstawy świadczenia jak też terminu wymagalności roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia. Przytoczone przez sąd pierwszej instancji orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2006 r. dotyczy innego stanu faktycznego, a mianowicie spełnienia świadczenia na skutek nieprawomocnego wyroku, następnie uchylonego. Jest oczywiste, że w takiej sytuacji o nienależnym świadczeniu spełnionym w wykonaniu takiego wyroku można mówić dopiero po prawomocnym przesądzeniu o zasadności roszczeń. Stanowisko to nie dotyczy rozpoznawanej sprawy. Świadczenie spełnione przez powodów stało się nienależne z momentem złożenia przez nich i przedstawienia stronie przeciwnej oświadczenia o uchyleniu od skutków prawnych oświadczenia woli zawartego w umowie sprzedaży. Jest to sytuacja, w której w sposób trwały i pewny odpadła podstawa świadczenia. Zauważyć należy, iż także pozwana Spółdzielnia w sprzeciwie od nakazu zapłaty wyraziła pogląd, że świadczenie stało się nienależne od dnia 17 lutego 2010 r. tj. od chwili uchylenia się powodów od oświadczenia woli o zakupie nieruchomości /k.78/. W tej sytuacji należy podzielić pogląd skarżącego, iż świadczenie powodów stało się nienależne od dnia, w którym doszło do adresata przedmiotowe oświadczenie z dnia 17 lutego 2010 r., co miało miejsce 18 lutego 2010 r. /k.21/. Od tego momentu powodowie mogli domagać się zwrotu spełnionego świadczenia.

Powyższe rozważania muszą prowadzić w konsekwencji do uznania zasadności zarzutu naruszenia art. 455 kc, jednakże z inną argumentacją niż przedstawia to skarżący. Przede wszystkim należy wskazać, że stanowisko, iż roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia staje się wymagalne w terminie, w którym powinno być spełnione zgodnie z art. 455 kc jest utrwalone

w orzecznictwie (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2009 r., sygn. III CZP 102/09, Lex nr 530777 i orzeczenia wskazane w jej uzasadnieniu; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2010 r., sygn. II CSK 126/10, Lex nr 602678). Stanowisko takie wyraził też Sąd Okręgowy

w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, jednakże wadliwie określił termin,

w którym pozwany powinien był spełnić świadczenie. Wadliwe jest stanowisko Sądu Okręgowego, że terminem tym był dzień uprawomocnienia wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 8 czerwca 2011 r., z przyczyn wskazanych we wcześniejszej części uzasadnienia, skoro prawidłową datą wymagalności roszczenia jest data odpadnięcia podstawy świadczenia czyli

18 luty 2010 r. Od tej daty powodowie mogli już domagać się zwrotu spełnionego świadczenia, który to zwrot nastąpił w dniu 17 czerwca 2011 r.

w wykonaniu wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 8 czerwca 2011 r. To czy pozwana Spółdzielnia znajdowała się w opóźnieniu ze spełnieniem tego świadczenia zależy od oceny czy i kiedy miało miejsce wezwanie jej do spełnienia świadczenia. Skoro bowiem roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia ma charakter bezterminowy, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do jego wykonania. Przy czym skutek prawny ma tylko wezwanie jakie miało miejsce po złożeniu oświadczenia

o uchyleniu się od skutków prawnych wcześniejszego oświadczenia bo ono wywołało skutek w postaci obowiązku zwrotu świadczenia. Oznacza to, że nie mają znaczenia dla oceny kwestii opóźnienia wezwania jakie miały miejsce przed datą 17 lutego 2010 r. Opierały się one bowiem na twierdzeniu

o pierwotnej nieważności umowy, co w okolicznościach sprawy nie miało miejsca. Podobnie, z tych samych przyczyn, błędny jest pogląd skarżących, że pozwana Spółdzielnia była w opóźnieniu już następnego dnia po spełnieniu świadczenia, czyli 30 sierpnia 2007 r. Jak już wyżej wskazano, skoro

w momencie spełnienia świadczenia istniała podstawa jego spełnienia, a odpadła ona dopiero w wyniku oświadczenia z dnia 17 lutego 2010 r., to niewątpliwie przed tą datą pozwana Spółdzielnia nie miała obowiązku zwrotu świadczenia.

Akta sprawy nie zawierają samodzielnego dokumentu stanowiącego wezwanie do zwrotu nienależnego świadczenia skierowanego do pozwanej Spółdzielni po dniu 17 lutego 2010 r. Wezwania takiego nie zawiera dokument z oświadczeniem z dnia 17 lutego 2010 r. Zdaniem Sądu Apelacyjnego za wezwanie do zwrotu nienależnego świadczenia należało

w takiej sytuacji potraktować pozew zawierający żądanie zasądzenia kwoty stanowiącej nienależne świadczenie. Pozew taki został wniesiony do Sądu Okręgowego w Lublinie i datowany jest na dzień 18 marca 2010 r. Powodowie nie przedstawili dowodu doręczenia odpisu pozwu stronie pozwanej, data doręczenia nie wynika z dokumentów zgromadzonych

w sprawie niniejszej. Natomiast z uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego

z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie sygn. I C 203/10 wynika, że pozwana Spółdzielnia w dniu 26 kwietnia 2010 r. złożyła odpowiedź na pozew /k.25/. Oznacza to, że otrzymała odpis pozwu, zapoznała się z żądaniem i mogła ocenić jego zasadność. Powyższe okoliczności pozwalają na przyjęcie, iż pozwana Spółdzielnia otrzymała odpis pozwu, a tym samym wezwanie do zapłaty – do spełnienia świadczenia. Świadczenie to powinna spełnić niezwłocznie. Skoro zatem do dnia 26 kwietnia 2010 r. pozwana Spółdzielnia mogła podjąć obronę i zgłosić zarzuty przeciwko żądaniu pozwu, to uznać należy, że także do tego dnia upłynął termin po wezwaniu do zapłaty do niezwłocznego spełnienia świadczenia. Pozwala to przyjąć, iż pozwana Spółdzielnia została wezwana do dobrowolnego spełnienia świadczenia, a wynikający z art. 455 kc termin niezwłocznego jego spełnienia upłynął do dnia 26 kwietnia 2010 r. A zatem już w tej dacie pozwana Spółdzielnia była

w opóźnieniu w spełnieniu świadczenia i na mocy art. 481 § 1 kc obowiązana jest zapłacić odsetki ustawowe za okres od 26 kwietnia 2010 r. do dnia 15 czerwca 2011 roku. Odsetki te wynoszą kwotę 64.355,35 zł i do takiej kwoty należało podwyższyć zasądzoną przez Sąd Okręgowy kwotę odsetek. Dalej idące żądania powodów z przedstawionych przyczyn podlegały oddaleniu jako niezasadne.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny uznał, iż apelacja wobec częściowo zasadnych zarzutów zasługiwała na uwzględnienie i dlatego na mocy art. 386 § 1 kpc Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok we wskazanym wyżej zakresie. Natomiast na mocy art. 385 kpc w pozostałej części oddalił apelację jako bezzasadną.

O kosztach procesu za obie instancje Sąd Apelacyjny orzekł na mocy art. 100 zd. 1 kpc w zw. z art. 108 § 1 kpc. Poniesione przez obie strony koszty są proporcjonalne do poziomu w jakim strony utrzymały się ze swoimi roszczeniami i nie zachodzą podstawy do obciążania jednej z nich zwrotem części kosztów na rzecz strony przeciwnej.